

המשנה, שאמר שאחיו של ראשון חולץ או מייבם לה, ולא קנסוה
לאוסרה עליו, מוֹדִי לִיה לְרַבִּי אֱלֶעָזָר, שהראשון זכאי במציאתה
ומעשה ידיה והפרת נדריה. והראיה לכך, דְּמָה בִּיאָה – ביאת
היבם, דְּעֵיקָר אִיסוּרָא – שהרי זהו עיקר איסורה לענין האישות
שתהיה אסורה לבעלה, וממילא ליבם, ואף על פי כן לא קנים רבי
שמעון, אלא הוא סובר שבאיתו של היבם קונה אותה ופוטרת את
צרתה, ואם כן כָּל שָׁכֵן שלגבי מציאתה ומעשה ידיה, דְּמִמּוֹנָא הוּא,
ואין זה עיקר הנישואין, שבדאי לא יקנסו רבי שמעון. ואילו רבי
אֱלֶעָזָר, שאמר שהראשון זכאי במציאתה, במעשה ידיה ובהפרת
נדריה, לא מוֹדִי לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, משום שרק לגבי מציאתה ומעשה
ידיה דְּמִמּוֹנָא הוּא, לא קנים, אֲבָל לגבי בִּיאָה, דְּאִיסוּרָא הוּא, קנים
רבי אלעזר.
ממשיך רב הונא ומבאר: וְתַרְוִיחֵיהּ – רבי שמעון ורבי אלעזר, מוֹדִי
לִיה לְרַבִּי יוֹסִי שאמר שכתובתה על נכסי בעלה הראשון. שהרי אם
הֵנִי – דברים אלו, מציאתה ומעשה ידיה ויבום, שהם ניתנים לו
בזמן דְּתִתְּבָא תוֹתִיבָה – שיושבבת תחת בעלה, שיש סברא לומר שאם
ייתנלו לו יבוא לקיימה תחתיו ונראה בה מנהג בעל באשתו,
ומכל מקום סבורים רבי שמעון ורבי אלעזר דלא קנים, וְכָל שָׁכֵן
שבתובה, דְּלִמְשַׁקְלָא ומיפך קאי – שזהו דבר שניתן לאשה רק
כשיוצאת מבעלה והוא תחילת גירושין, שבדאי לא קנסו. ואילו
רַבִּי יוֹסִי לא מוֹדִי לְהוּ דְּלִינָם של רבי שמעון ורבי אלעזר, אלא
סובר שבמציאתה ומעשה ידיה ויבום, קנסו, כיון שדווקא בתובה,
דְּלִמְשַׁקְלָא ומיפך – שהיא עשויה ליטלה ולצאת, הוּא דְּלֵא קָנִים,
אֲבָל הֵנִי דְּתִתְּבָא תוֹתִיבָה – שהם דברים הנוהגים כשהיא יושבת
תחתיו, קנים.
הגמרא מביאה דעה אחרת בביאור שיטות התנאים במשנתנו: רַבִּי
יוֹחָנָן חולק על רב הונא, ואֲמַר בהיפך מדברי רב הונא, קָמַאי מוֹדִי
לְבִתְרָא – התנאים שבתחילת המשנה מודים לאלו שבסוף
המשנה, אבל בְּתִרָא, לא מוֹדִי לְקָמַאי. מפרש רבי יוחנן את דבריו:
רַבִּי יוֹסִי שאמר שכתובתה על נכסי בעלה הראשון, מוֹדִי לִיה לְרַבִּי
אֱלֶעָזָר שאמר שבעלה הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה
ובהפרת נדריה, שהרי אם בתובה, דְּמִדְּרִידָה לְדִידָה – שהיא ניתנת
מהבעל לאשה, והיה ראוי לקנסה על שעשתה איסור, ואף על פי
כן לא קנים רבי יוסי, אלא אמר שיש לה כתובה מבעלה הראשון,
ואם כן כָּל שָׁכֵן שבמציאתה ומעשה ידיה, דְּמִדְּרִידָה לְדִידָה – שהם
ניתנים מהאשה לבעל, ופחות מסתבר לקנסו בזה, שבדאי לא קנס
בהם רבי יוסי, אלא נשארם לבעל זכויות אלו באשתו. וְרַבִּי אֱלֶעָזָר
לא מוֹדִי לִיה לְרַבִּי יוֹסִי, כיון שהוא סובר שדווקא מציאתה ומעשה
ידיה הוּא – זהו הטעם, דְּכִיּוֹן שהם מְדִידָה לְדִידָה – מהאשה
לבעלה, לא קנים, אֲבָל בתובה, דְּמִדְּרִידָה לְדִידָה – שהיא ניתנת
מהבעל לאשתו, קנים.
ממשיך רבי יוחנן ומבאר: וְתַרְוִיחֵיהּ – רבי יוסי ורבי אלעזר, מוֹדִי
לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, שלא קנסו על היבום, וביאתה או חליצתה מאחיו
של ראשון פוטרת צרתה, והטעם, שהרי מָה הֵנִי – דברים אלו,
כתובה ומציאתה ומעשה ידיה, דְּמִתְחִיִּים – שהם דברים שנוהגים
בחיי הבעל, מכל מקום לא קנים, בִּיאָה של יבום דְּלֵאחֲרֵי מִיתָה הוּא,
לא כָּל שָׁכֵן שלא קנסו. ואילו רַבִּי שְׁמַעוֹן לא מוֹדִי לְהוּ לְרַבִּי יוֹסִי
ורבי אלעזר, אלא סובר שבכתובה ומציאתה ומעשה ידיה, קנסו,
כיון שדווקא בִּיאָה הוּא – זהו הטעם, דְּלֵאחֲרֵי מִיתָה היא ולכן לא
קנים, ומותרת היא להתייבם, אֲבָל הֵנִי דְּמִתְחִיִּים – אבל כתובה
ומציאתה ומעשה ידיה, שהם נוהגים מחיים, קנים, כדי שלא
תמשיך לדור עמו.
שנינו במשנה: נְשֵׂאת שְׁלֵא בְּרִשׁוֹת וכו', מותרת לחזור לו. והיינו
כשנשאת על פי שני עדים, ולא הוצרכה לרשות של בית דין,
בשונה מאשה שנשאת על פי עד אחד, שעושה כן רק ברשות בית
דין, שהתירה להנשא. אֲמַר רַב הוּנָא אֲמַר רַב, הֵכִי הִלְכְתָּא – כך
ההלכה בדברי המשנה, שבנשאת שלא ברשות, אלא על פי שני
עדים, מותרת לחזור לבעלה הראשון.
אֲמַר לִיה רַב הוּנָא, נִבְּבָא לְמָה לָךְ – מדוע אתה אומר את דיןך
בגניבה, כלומר, למה אתה אומר דין זה בלשון שמשמע שגם

מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שבת ישראל נפסלת להינשא לכהן, שהרי
נבעלה לפסול לה ונעשית זונה. מתרצת הגמרא: באמת בדין זה
אין חידוש, אלא הדין שאחריה, שבת לוי נפסלת מן המעשר
אִיצְטְרִיקָא לִיה – הוא שהוצרך לתנא להשמיענו, ואגב כך שנה
התנא גם את פסול בת ישראל מכזונה.
מקשה הגמרא: וְכֵן לוי מן המעשר מי מִפְּסִילָא וכו' היא נפסלת
בְּזִנּוּת, וְהִתְנָא בברייתא שאין זנות פוסלת כלל מאכילת מעשר,
וכך שנינו בה. לִיָּה שְׁנִשְׁבִּית לְבִין הַגּוֹיִם, שיש לחשוש שנבעלה
לגוי, או בת לוי שְׁנִבְעֵלָה בְּעִילַת זָנוּת, כגון לגוי, לעבד או לחלל,
שפוסלים בת כהן מלאכול בתרומה, נותנין לה מעשר ראשון
וְאִכְלָתָה. ואם כן מדוע משנתנו פסלה בת לוי מן המעשר. מתרצת
הגמרא: אֲמַר רַב שְׁשֵׁת, פסול זה של משנתנו קָנְסָא הוּא, וכמו שאר
הדברים שקנסוה משום שנישאת על פי עד אחד, ולא דקדקה
היטב בדבר, שהרי הוברר שהיה בעלה חי.
עוד שנינו במשנה: היתה פת בִּתְּן נפסלת מן הַתְּרוּמָה. מפרשת
הגמרא: אמנם לאחר שהתבאר שאפילו בת לוי נקנסה להאסר
במעשר ראשון, פשוט שקנסו בת כהן שתיפסל מתרומה, אלא בא
התנא לחדש שֶׁאֵפִילוּ בְּתִירוּמָה דְּרַבְּנָן קנסוה שתיפסל.
עוד שנינו במשנה: וְאִין יוֹרְשִׁי שָׁל זֶה יוֹרְשִׁי שָׁל זֶה יוֹרְשִׁי בְּתוֹבָתָה
וכו'. מקשה הגמרא: בְּתוֹבָה מֵאִי עֲבִידָתָה – מה עניינה של כתובתה
לירשיה, והרי כבר התבאר בתחילת המשנה שקנסו את האשה
עצמה שאין לה כתובה, ואם כן כיצד היינו מעלים בדעתנו
שתהיה כתובתה לירשיה. מתרצת הגמרא: אֲמַר רַב קָפָא, אין
כוונת המשנה לכתובה שאשה מקבלת כשמת בעלה בחייה או
שגירשה, אלא הכוונה לְבִתְּוֹבָה בְּנִי יוֹרְשִׁין – כתובת בנים וזכרים,
וזו תקנת חכמים שכל אשה שמתה בחיי בעלה, ונמצא שלא גבתה
את כתובתה, לאחר מיתת בעלה יורשים בניה את דמי כתובתה
מנכסי האב, בנוסף על חלקם בירושה עם שאר הבנים שיש לאב
מנשים אחרות, וכאן קנסוה חכמים שאף בניה לא יירשו את
כתובתה, אם תמות בחיי בעלה.
מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא – אף דין זה פשוט הוא, שהרי כיון שקנסוה
חכמים שאין לה כתובה, ממילא אף לבניה אין כתובה. מתרצת
הגמרא: מָהוּ דְּתִתְּבָא – היינו סבורים לומר, שרק לְדִידָה – לאשה
עצמה, דְּעֵיקָר אִיסוּרָא – כיון שעשתה איסור ונישאת בזמן
שבעלה היה חי, קָנְסִיהָ רַבְּנָן, אבל לְיָרְשָׁהּ שלא עשו איסור, לא
קָנְסוּ רַבְּנָן, ויקבלו כתובת בנין דיכרין, קָא מְשַׁמְעֵן לָן – השמיעה לנו
המשנה שגם בזה קנסוה חכמים, שבניה יפסידו כתובת בנין דיכרין.
שנינו במשנה: אֲחִיו שָׁל זֶה וְאֲחִיו שָׁל זֶה חוֹלְצִין וְלֹא מִיִּבְבִּין.
מפרשת הגמרא: מָה שְׁאֲחִיו שָׁל רֵאשׁוֹן חוֹלֵץ, הוּא מְדִאֲרִייתָא,
שהרי היא היתה אשת הראשון מן התורה, וכשמת לאלא בנים
זקוקה אשתו ליבום או חליצה מאחיו. ומה שלא מִיִּבְבִּים, הוּא
מְדִרְבָּנָן, שהרי מן התורה מותר לו לייבם, וקנסוה חכמים שלא
תתייבם לו, אלא תצא בחליצה. ואילו אֲחִיו שָׁל שְׁנִי, מֵה שְׁחוֹלֵץ
הוּא מְדִרְבָּנָן, שהרי מן התורה אינה אשתו של השני כלל, ואינה
זקוקה לאחיו כלל, ורק חכמים קנסוה והחמירו להצריכה גט
מהשני, וכמו כן אם מת הצריכה לקבל חליצה מאחיו. ומה שלא
מִיִּבְבִּים, זהו לא מְדִאֲרִייתָא – שמן התורה אינה צריכה יבום, שהרי
לא היתה אשת אחיו כלל מן התורה, אך מן התורה היא גם
מותרת להינשא לאחיו של שני, וְלֹא מְדִרְבָּנָן – שהוסיפו חכמים
וקנסוה שתהא אסורה על אחי השני, כאילו היא אשת אחיו שלא
במקום מצוה.
שנינו במשנה: רַבִּי יוֹסִי אֲמַר, בְּתוֹבָתָה עַל נִכְסֵי בְּעֵלָהּ הראשון וכו',
רבי אלעזר אומר, הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת
נדריה. רבי שמעון אומר, ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון
פוטרת צרתה. ואף שכל אחד מהתנאים הללו עוסק בקנס אחר,
הגמרא מבארת האם התנאים הללו מודים זה לזה, או שכל אחד
חולק על חבריו: אֲמַר רַב הוּנָא, בְּתִרָא מוֹדִי לְקָמַאי – התנאים
שנשנו אחרונים במשנה מודים לדברי התנאים הראשונים, אך
קָמַאי לא מוֹדִי לְבִתְרָא – התנאים הראשונים אינם מודים
לאחרונים. מפרש רב הונא את דבריו: רַבִּי שְׁמַעוֹן, המובא בסוף

קנסוה חכמים, שהרי רבי שמעון מדמה את שני האופנים לזנות
של אשת איש בודון או בשוגג, שאינן צריכות גט. **אִמָּא לָאוּ** – ודאי
הברייתא האומרת שאשת איש הנישאת על פי בית דין בעד אחד
צריכה ממנו גט, דעת רבנן היא, ואם כן מוכח שגם רבנן מודים
שרק בנישאת על פי עד אחד צריכה גט, ואילו אם נישאת על פי
שני עדים לא קנסוה להצריכה גט, וממילא גם אינה נאסרת עליו,
ושלא במשמעות דבריו כי שיש מחלוקת בדין הנשאת על פי שני
עדים, אם צריכה גט, והוצרך לפסוק הלכה כרבי שמעון.
הגמרא דוחה תחילה את ראייתו של רב ששת מהברייתא, ולהלן
(ע"ב) תדון הגמרא גם בסברתו. דוחה הגמרא: **לְעוֹלָם יֵשׁ לומר**
שהברייתא הראשונה, שמשמע ממנה שבנישאת על פי שני עדים
אינה צריכה גט, כרבי **שְׁמַעוֹן הָיָא**, ואילו חכמים סוברים שאף
בנישאת על פי עדים צריכה גט ואסורה לחזור אליו. ומה שדייק
רב ששת מהברייתא השניה שלדעת רבי שמעון אף בנישאת על
פי בית דין בעד אחד אינה צריכה גט, שהרי אמר שם רבי שמעון
שדינה כ'זדון איש באשה', יש לדחות דיוק זה מהברייתא. **וְתַרְיֵין**
הָכִי – כך יש לתרץ ולבאר את האמור בברייתא השניה. **רְבִי שְׁמַעוֹן**
אָמַר, **עָשׂוּ בֵּית דִּין בְּהוֹרָאָתָן** – אם הורו לה בית דין שהיא מותרת
להינשא, והיינו כשיש עד אחד המעיד שמת בעלה, והוברר שהיה
חי, הרי זה **בְּכַוְנָת אִישׁ בְּאִשָּׁה** – כאיש שבא על פנויה לשם
קידושין. **וְיָבֵעֶיהָ** – ולכן היא צריכה גט, אבל כשנישאת על פי
עדים **כְּשֶׁלֹּא בְּכַוְנָת אִישׁ בְּאִשָּׁה** – כאיש שבא על אשה שאינה
לא לשם קידושין, **לֹא כְּעֵינָא גַּם**. וכיון שניתן להעמיד את
הברייתא כרבי שמעון, אם כן לא מוכח שחכמים מודים לדבריו,
ולכן הוצרך רב לפסוק הלכה כרבי שמעון.
הגמרא מביאה דחיה נוספת על ראיית רב ששת מהברייתא: **רַב**
אָשִׁי אָמַר, באמת הברייתא האומרת שאשת איש שנישאת על פי
עד אחד צריכה גט, סוברת כרבי שמעון, **אבל** לחכמים אף
בנישאת על פי שני עדים צריכה גט ואסורה על בעלה הראשון, אבל
ואין להקשות על כך מהברייתא האומרת שלרבי שמעון עשו
חכמים אשת איש שנישאת על פי עד אחד כ'זדון איש באשה',
ומשמע שאינה צריכה גט משום שרק **לְעֵינָא אִיסוּרָא קָתַיֵי** – נאמרו
דברי רבי שמעון, **וְהָכִי קָאָמַר רבי שמעון**, **עָשׂוּ בֵּית דִּין בְּהוֹרָאָתָן**
כשהתירוה להינשא על פי עד אחד, **בְּזוֹדוֹן אִישׁ בְּאִשָּׁה** – כאשת
איש שנבעלה לאיש אחר במזיד, **וְלֹכֵן מִיתְּפָרָא עַל בְּעָלָהּ**, אבל
נישאת על פי עדים, דינה **כְּשֶׁנִּגְתָּ אִישׁ בְּאִשָּׁה** – כאשה שנבעלה
לאיש אחר בשוגג, **וְלֹכֵן לֹא מִיתְּפָרָא עַל בְּעָלָהּ**, אך באמת סובר
רבי שמעון שאם נישאת על פי עד אחד צריכה ממנו גט, ומשמע
שאם נישאת על פי שני עדים אינה צריכה גט, ואילו חכמים
החולקים עליו סוברים שאף אם נישאת על פי שני עדים צריכה
גט, ולכן פסק רב הלכה כרבי שמעון.

תנא קמא מודה בדין זה, והרי באמת רק דעת רבי שמעון היא כן,
אִי כְּפִירָא לָךְ – ואם אתה סובר שהלכה כרבי **שְׁמַעוֹן, אִמָּא** – אמור
שֶׁהִלָּךְ כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּשְׁמַעְתִּיךְ – שהרי דבריו, שאתה פוסק שאם
נישאת על פי שני עדים מותרת לחזור לבעלה, כרבי **שְׁמַעוֹן קָאָוְלָה**
זהו כדברי רבי שמעון. **וְכִי תִימָא** – ואם אתה אמור בליכך, **דְּאִי**
אִמָּנָא – שאם אמר שהלכה כרבי **שְׁמַעוֹן, מִשְׁמַע מִכְּךָ** שהלכה
כמותו **אִפִּילוּ בְּקִמְיָתָא** – אף בדבריו הראשונים, שבאינה או
חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה, אפילו בנשאת בעד
אחד, ובוזה אינך סובר כרבי שמעון, **אִמָּא** – אמור **הִלָּכָה כְּרַבִּי**
שְׁמַעוֹן בְּאִתְרוּנָה – רק בדבריו האחרונים, שהנישאת שלא ברשות
בית דין אלא על פי שני עדים, מותרת לחזור לו. מסיקה הגמרא:
קִשְׁיָא – אכן קשה מדוע נאמרה ההלכה בלשון זו.
הגמרא דינה בדבריו רב, שאמר 'הכי הלכתא', שאם נישאת על פי
שני עדים מותרת לחזור לו: **אָמַר רב שְׁשֶׁת, אִמָּנָא** – אמור אני, כי
נָיִים וְשָׂכִיב רַב, אָמַרָה לָהּ שְׁמַעְתָּתָא – בשעה שנמנעם רב ונטה
לישון אמר שמועה זו, והטעם שאני אמור כן, שהרי מלשון 'הִלָּכָה'
שאמר רב, **מִכְּלָל** – משמע **דְּפִלְיָי** – שיש בזה מחלוקת, ולכן
הוצרך לפסוק הלכה בנידון זה, ולא יתכן לומר כן, שיש מי שאומר
שהיא אסורה, **דְּמָא הָהּ לָהּ לְמִינְיָבָא** – שהרי מה היה עליה
לעשות, **מִיָּאִם אָנְחָה** – אנוסה היא, כיון שנשאת על פי שני עדים
שאמרו שמת בעלה.
וְעוֹד ראיָה לכך שאין מחלוקת בדבר, דתִּנְיָא בברייתא, כָּל עֲרִיזוֹת
שֶׁבְּתוֹרָה – כל אשה שנישאת למי שהיא אסורה עליו באיסור
ערוה, **אֵין צְרִיכוֹת הִימָנוּ** – מהבעל גַּם, שהרי לא תפסו קידושיהן
כלל, **חַיִּין מֵאִשְׁתּוֹ אִישׁ שְׁנִיפֹת לֵאחֶר עַל פִּי הִיתֵר שֶׁל בֵּית דִּין**, מחמת
עדות של עד אחד, שבוה הצריכוה חכמים גט מהשני, אף שהיא
ערוה עליו ולא תפסו בה קידושין. ויש לדייק, דווקא נישאת על פי
בֵּית דִּין, והיינו בעד אחד, **הוּא דְּקִבְּעֵי יָמָא** – רק בזה צריכה ממנו
גט, אבל אם נישאת על פי שני עדים, **לֹא כְּעֵינָא יָמָא** – אינה צריכה
גט, כיון שלא קנסוה חכמים, וכמו כן לא קנסוה להאסר על הבעל
הראשון.
ממשיך רב ששת בראייתו: **וּמָנִי** – כדעת מי שנשתה ברייתא זו,
אִלְיָמָא – אם נאמר שכדעת רבי **שְׁמַעוֹן הוּא**, אם כן קשה,
שבנישאת על פי **בֵּית דִּין** בעד אחד, **מִי כְּעֵינָא גַּם** – וכי סובר רבי
שמעון שהיא צריכה גט, **וְהִתְנִיָּא, רְבִי שְׁמַעוֹן אָמַר**, **עָשׂוּ בֵּית דִּין**
בְּהוֹרָאָתָן – אם הורו לה בית דין שהיא מותרת להינשא, והיינו
כשיש עד אחד המעיד שמת בעלה, והוברר שהיה חי, הרי זה **בְּזוֹדוֹן**
אִישׁ בְּאִשָּׁה – כמי שבא על אשת איש במזיד, שנאסרת על בעלה.
ואם נישאת על פי שני עדים, עשאוה חכמים **כְּשֶׁנִּגְתָּ אִישׁ בְּאִשָּׁה** –
כמי שבא על אשת איש בשוגג, שאינה נאסרת על בעלה. הרי
שלדעת רבי שמעון **אִידִי וְאִידִי** – בין נישאת על פי עד אחד ובין
נישאת על פי שני עדים, **לֹא כְּעֵינָא גַּם** – אינה צריכה ממנו גט ולא

במות דף צא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קצה

לשוק, ואנוסה היא. דוחה הגמרא: איבעי לה לאמנותי – היה לה
להמתין עד שיתברר אם היבמה איילנית או לא, וכיון שנישאת
קודם לכן קנסוה.
ראיה נוספת לדחות את סברת רב ששת: אמר רב, תא שמע,
שנינו במשנה (גיטין פ), כל עריות שהיו נשואות לאדם שמת בלא
בנים, והן אסורות באיסור כרת על אחיו שהוא היבם, כגון שהיא
בתו של היבם, שאמרו שהן פטורות מיבום וחליצה את צרותיהן –
את הנשים האחרות שהיו לבעל, אם הלכו הצרות ונשא לאחריהם,
ונמצאו אלו העריות איילניות, ומתברר שקדושה של האיילניות
למת היו קדושה טעות, וצרתה אינה צרת ערה כלל וחייבת ביבום
וחליצה, ונישאת באיסור, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה.
ואמאי קנסו אותה, נימא, מאי הוה לה למיעבד, שהרי לא ידעה
שיצתה איילנית. דוחה הגמרא: איבעי לה לאמנותי – היה לה
להמתין עד שיתברר האם צרתה איילנית, וכיון שלא המתנה
והתברר שהיתה צרתה איילנית, קנסוה.
ראיה נוספת: אמר רבא, תא שמע, שנינו במשנה (שם), אם כתב
הסופר גט לאיש, לגרש בו את אשתו, וכן כתב שובר – שטר פרעון
על הכתובה, לאשה, שותן לבעלה לאחר שפרע לה את כתובתה,
וכשנסר להם הסופר את השטרות, מזה ונתן את הגט לאשה ואת
השובר לאיש, והם נתנו את השטרות זה לזה וזה לזה, ולפי האמת
אינה מגורשת, שהרי לא נתן לה הבעל את הגט, אך הם לא
החזינו בכך והלכה ונישאת, ולאחר זמן ראו שהרי הגט יוצא מתחת
ידי האיש, ולא נתנו מעולם לאשה, ושובר יוצא מתחת ידי האשה,
והבינו שאינה מגורשת, תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה.
ואמאי קנסו אותה, נימא, מאי הוה לה למיעבד, שהרי לא היה לה
לחשוש שהוחלפו השטרות, ואנוסה היא. דוחה הגמרא: איבעי לה
לאקריו לגיפא – היה לה להקרות את הגט לפני מי שבקי בו,
שיאמרו לה שאכן קיבלה גט.
הגמרא מביאה ראיה נוספת לדחות את סברת רב ששת: אמר רב
אשי, תא שמע, שנינו במשנה (שם), שנה הסופר את שמו של הבעל
וכן אם שינה את שמה של האשה, או ששינה את שם עירו ושם
עירה, שפסלו חכמים גט זה, ונישאת על פיו, תצא מזה ומזה וכל
הדרכים האלו בה. ואמאי, נימא, מאי הוה לה למיעבד, שהרי לא
ידעה שהגט נפסל בכך. דוחה הגמרא: איבעי לה לאקריו לגיפא
לפני חכם היודע בגיטין.
חכמים תיקנו (ב"ב סק) שהכהנים יגרשו את נשותיהם בגט מקושר,
והוא גט שכל שורה שכתבים בו כופלים אותה על השורה
הקודמת וקושרים אותה, ועד חותם על גבי הקשר, ומתוך כך
עשייתו נמשכת זמן רב. ותיקנו כך לפי שכהנים קפדנים הם
ועשויים לגרש מתוך קפדנותם, וכשיתחרטו לא יוכלו להחזיר את
נשותיהם, שהרי כהן אסור בגרושה, ולכן תיקנו להם גיטין כאלו
שעשייתם ארוכה, כדי שבינתיים תתישב דעתו של הכהן וימנע
מלגרשה. הגמרא מביאה עתה משנה העוסקת בגט מקושר שלא
חתמו עדים על כל קשריו, והוא מכונה 'גט קרח', לפי שיש בו
שורה שלא חתמו בה עדים, והיא 'קרחת' מחתימות.
מביאה הגמרא ראיה נוספת לדחות את סברת רב ששת: אמר
רבינא, תא שמע, שנינו במשנה (גיטין פא), כנסה – נשא אדם את
גרושת הכהן, שהתגרשה כנס קרח, והוא גט מקושר שלא חתמו
עדים על כל קשריו, והוא פסול, תצא מזה ומזה בו, ואף כאן קשה,
הרי לא ידעה שהגט נפסל בכך, והיא אנוסה. דוחה הגמרא: איבעי
לה לאקריו לגיפא – היה לה להקרות את הגט לפני חכם. נמצא
שדחתה הגמרא את כל הקושיות על סברתו של רב ששת, שיש
להתיר את אותה אשה מחמת שהיא נחשבת כאנוסה בדבר.
מביאה הגמרא מעשה בענין זה: רב פפא כפר – סבור היה, למיעבד
עובדא – לעשות מעשה כפאי הוה לה למיעבד, כלומר, באשה
שנישאת על פי שני עדים שהעידו שמת בעלה, והוברר שהיה
בעלה חי, ורצה להתירה לבעלה משום שהיא נחשבת אנוסה. אמר
ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא, והתניא כל הני מהנייתא
– והרי נשנו כל אותן משניות שהבאנו לעיל, ומהם מוכח שאף

הגמרא מביאה דחיה נוספת לראיית רב ששת מהבירייתא: רבינא
אמר, באמת רבי שמעון מודה שאשה הנישאת על פי עד אחד
צריכה גט, ומה שאמר בבירייתא שעשו חכמים בהוראתן כודון
איש באשה, ומשמע שהנישאת על פי עד אחד אינה צריכה גט,
אין זו ראיה, כיון שרק לענין חיוב קרבן קתני, וכך אמר רבי שמעון,
עשו בית דין בהוראתו, את הנישאת על פי עד אחד, כידון איש
באשה, ולא מהניא – ואינה מביאה קרבן, כשם שאין מביאים קרבן
על המזיד, אבל הנישאת על פי עדים עשאה בשגגת איש באשה
ומהניא קרבן, אך לא אמר רבי שמעון שהנישאת על פי עד אחד
אינה צריכה גט, וניתן להעמיד כמותו את הבירייתא המצריכה גט.
עד עתה בכל הדחיות של הגמרא סברנו שהבירייתא הראשונה
סוברת כרבי שמעון, ופירשנו שהוא סובר שהנישאת בעד אחד
צריכה גט. עתה מתרצת הגמרא שהבירייתא לא נאמרה בשיטת
רבי שמעון. מתרצת הגמרא: ואיבעית אימא – ואם תרצה תתריך
כך, הא קמייא – הבירייתא הראשונה שמשמע ממנה שנישאת על
פי עד אחד צריכה גט, כדעת רבנן היא, ובאמת רבי שמעון סובר
שגם בנישאת על פי עד אחד אינה צריכה גט, וכמו שדייק רב
ששת מהבירייתא השניה, אך אין להוכיח מהבירייתא שדוקא
הנישאת על פי עד אחד צריכה גט, ואילו הנישאת על פי שני
עדים אינה צריכה גט, וממילא אסורה על בעלה, ותריץ הכי –
אלא כך נתרץ את לשון הבירייתא, כל העריות שבתורה אין
צריכות הימנו גט, הוין מאשת איש, והיינו הנישאת על פי שני
עדים, וממי שנישאת על פי בית דין, והיינו הנישאת בעד אחד,
ומבואר בבירייתא ששתייהן צריכות גט, וכיון שצריכה גט מהשני
הרי היא נאסרת על הראשון, ונמצא שהבירייתא אינה עוסקת רק
בנישאת על פי עד אחד, אלא גם בנישאת על פי שני עדים, ואף
בה נחלקו רבי שמעון וחכמים, ולכן הוצרך רב לפסוק הלכה כרבי
שמעון, שהנישאת בשני עדים, מותרת לבעלה.
עד כאן דחתה הגמרא בכמה אופנים את ראיית רב ששת
מהבירייתא, עתה מקשה הגמרא גם על סברתו שאשת איש
שנישאת על פי שני עדים, נחשבת אנוסה, ומותרת לבעלה
הראשון. מקשה הגמרא: מתיב עילא, מי אמרינן – וכי אנו אומרים
סברא זו דמאי הוה לה למיעבד – מה היה בידה לעשות, ולכן דינה
כאנוסה ואין קונסים אותה, והתנן במשנה (גיטין עט), סופר שכותב
גט בבבל, וכתב את הזמן לשם – לפי מנין שנות מלכות שאינה
הוגנת – מלכות רומי, לשם מלכות מדי, לשם מלכות יון, למנין
השנים שעברו ממנין תבית – בית המקדש, או למנין השנים שעברו
מחורבן תבית, שבכל אלו ביטל את תקנת חכמים לכתוב את הזמן
לפי מקום הכתיבה, וכן אם היה הסופר בצד מזרח של המדינה,
וכתב בגט שהוא בצד מערב, או שהיה במערב וכתב במזרח, גיטין
אלו פסולים, ואם נשאת לאחר תצא מזה ומזה – מהבעל הראשון
והשני, וכל הדרכים האלו – הקנסות ששנינו במשנה, נוהגים בה.
ולסברת רב ששת יש להקשות, אמאי – מדוע קונסים אותה, לימא
– נאמר מאי הוה לה למיעבד, הרי היתה סבורה שהגט כשר, ולא
נקנסנה.
מתרצת הגמרא: באופנים אלו אין היא אנוסה, משום דאיבעי לה
לאקריו לגיפא – היתה צריכה להקרות את הגט לפני חכם הבקי
בגיטין, שיאמר לה אם הגט כשר, וכיון שלא עשתה זאת, קנסוה.
אבל בנישאת על פי שני עדים לא היה לה מה לעשות ולא קנסוה.
מביאה הגמרא ראיה אחרת לדחות את סברת רב ששת: אמר רב
שימי בר אשי, תא שמע, שנינו במשנה (שם פ), תבנים את יבמותי
שמת אחיו בלא בנים והיו לו לנפטר שתי נשים, וייבם את האחת
ובכך התיר את צרתה לשוק, והלכה צרתה ונשאת לאדם אחר,
ואחר כך נמצאת זו – הראשונה שהתייבמה, שהיא איילנית – אינה
ראויה ללדת, והיא פטורה מיבום, והתברר שיבומה אינו יבום ולא
התיר את צרתה, ונמצא שנישאת הצרה לאחר בזמן שהיא זקוקה
ליבום, תצא הצרה מזה ומזה – מהיבם, וממי שנישאת לו, וכל
הדרכים האלו שקנסו חכמים נוהגים בה. וקשה, אמאי קונסים
אותה, נימא, מאי הוה לה למיעבד, שהרי סברה שהיא מותרת

המשך ביאור למסכת יבמות ליום שבת קודש עמ' ב

1 כשהיא אנוסה קנסוה חכמים. אָמַר לִיה רב פפא, וְלֹאֻ שְׁנִינְהוּ – וכי
2 לא תירצנו שבאופנים אלו אינה נחשבת אנוסה. אָמַר לִיה רב הונא
3 בריה דרב יהושע, וְאֲשִׁינוּי לִיקוּ וְלִיסְמוּךְ – וכי מחמת שהתרצן
4 נדחק ליישב את כל המשניות, נוכל לסמוך על כך לנהוג כן
5 למעשה, והרי מכך שהוצרך להידחק כל כך כדי ליישב את
6 המשניות כדבריו, יש ללמוד שאין סברא זו נכונה. (וּפְסִק), ומתוך
7 כך נמנע רב פפא ולא התירה לבעלה הראשון.

8 הגמרא מבארת שאם נישאת על פי בית דין ויצא קול שבעלה חי
9 אין אוסרים אותה על בעלה השני: אָמַר רב אָשִׁי, וְלִקְלָא לֹא חֵיִישִׁינָן
10 – אם נישאת בבית דין ויצא קול שבעלה חי, אין חוששים לו, ואין
11 אוסרים אותה על בעלה השני. מבררת הגמרא: הִי קָלָא – מתי יצא
12 הקול שבעלה חי, אִילִימָא קָלָא דְבִתָּר נְשׁוּאִין – אם נאמר שיצא
13 הקול לאחר שנישאת, הָא אִמְרָה רַב אָשִׁי חֲדָא זִימְנָא – הרי כבר
14 אמר רב אשי פעם אחת דין זה, דְּאָמַר רַב אָשִׁי,